

Předpověď Ježíšova utrpení

Kázání z 23.dubna 2011 – Jiří Beneš

Čtení: L 9,44-48

Text kázání: „**Slyšte a dobře si pamatujte tato slova: Syn člověka bude vydán do rukou lidí**“ (L 9,44)

V křesťanské tradici, která je v našich zemích velmi silná, jsme jednou za rok při Velikonocích konfrontováni se smrtí a vzkříšením, tedy s koncem lidských možností a s Hospodinovým činem. Velikonoční svátky mají svůj obsah, kterým je smrt Ježíše a svou perspektivu, kterým je Hospodinova odpověď na tuto smrt (tj. popravu i Ježíšovu vydanost), neboli vzkříšení. Vzkříšení představující naději, je Hospodinovo potvrzení Ježíšova odhodlání podstoupit smrt. Tato naděje se však otevírá jen utrpením. Naše bohoslužba probíhá pomyslně po připomínce Ježíšova utrpení a smrti a před připomínkou jeho vzkříšení. Takže se přímo nabízí, abychom se nyní tímto obsahem Velikonoc, neboli Ježíšovým utrpením a smrtí zabývali. Někdo může namítnout, že je lepší připomínat si vzkříšení, neboť v tom je skryta naděje, výhled, budoucnost. Ale Ježíš soudí jinak, když učedníkům říká: „**Slyšte a dobře si pamatujte tato slova: Syn člověka bude vydán do rukou lidí**“ (L 9,44).

Nevyzývá naslouchat a dobře si pamatovat vzkříšení, ale vydání do rukou lidí. K čemu nám dnes však je vědět a připomínat si časově vzdálené drama, nespravedlivou popravu a s tím související utrpení a bolest? Je to útok na emoce? Má nás to dojmout? Nebo je to jen ilustrace zástupné oběti, tedy toho, že někdo zaplatil za nás? Zkusíme se nad tím zamyslet jinak. Uvědomili jste si, jakou pozici v této velikonoční konfrontaci máme my, čtenáři evangelia a účastníci bohoslužeb? My jsme si zvykli přemýšlet o opuštěnosti, utrpení, bolesti a smrti Ježíše Krista z povzdálí, z pohodlné pozice diváků sledujících z tepla hlediště (tj. při bohoslužbě) to, co se děje na jevišti. To je zcela přirozená náboženská perspektiva, ale s ní se v Ježíšově velikonočním příběhu vůbec nepočítá. Velikonoční drama má tři role, tři typy lidí: poučené (informované) učedníky, Syna člověka a lidi, do jejichž rukou je vydán. O učedníky, neboli adresáty Ježíšových slov vede Ježíš zápas. Oni totiž nemohou být jen nezúčastnění pozorovatelé. Lukáš je ale ukazuje jako lidi, kteří nerozumí tomu, co jim Ježíš říká. Je jim to skryto, nechápou a ještě se bojí zeptat (L 9,45, podobně M 9,32). Jejich svět je totiž jiný, než svět Syna člověka, tj. toho, který bude vydán do rukou lidských. Jak jsme slyšeli z evangelia (L 9,46), oni žijí soupeřením, volnou soutěží. Oni se trumfují. Chtějí být největší, čemuž lze rozumět třeba jako nejdůležitější, nejvýznamnější, nejmocnější, nejvlivnější, nejbohatší. Kariéra a úspěch jsou jejich hodnoty. Takové jsou ovšem hodnoty lidí, do jejichž rukou je vydán Syn člověka. Proto se Ježíš snaží ovlivnit jejich myšlení. Říká jim: kdo je nejmenší mezi vámi, ten je veliký (L 9,48). Tomuto důrazu dnes rozumíme i my. Když si při VP umýváme nohy, demonstrujeme, že Ježíšem zvýrazněné hodnoty známe a chceme sdílet.

Ježíš má velký zájem na tom, aby si jeho učedníci (následovníci) a potažmo i posluchači osvojili jeho hodnoty, jak je patrné ze slov, která tvoří základ našeho kázání: „**Slyšte a dobře si pamatujte tato slova: Syn člověka bude vydán do rukou lidí**“ (L 9,44). Velikonoční dění tak dostává těmito slovy novou a to velmi osobní polohu. Ježíš dělí lidi jen do dvou kategorií: na ty, kdo utrpení nesou, tedy trpí a na ty, kdo utrpení působí. Pokud učedníci nemají něco společného se Synem člověka, pak budou (zůstanou) lidmi, do jejichž rukou je Syn člověka vydán, tedy strůjci utrpení. Pozice těch, kdo utrpení působí, je ovšem bez budoucnosti. Jsou odepsaní. Budoucnost má jen Syn člověka. Budoucnost mají jen hodnoty, jimiž žije Syn člověka. A hodnotou Syna člověka je to, že bude vydán do rukou lidí. Ježíš o tom ví, ví o své perspektivě, o konci svého života. Ví a žije s ní. Přijal ji, osvojil si ji. Je to perspektiva člověka, který je obětí, neboli který je absolutně vydán napospas Hospodinu. Jeho perspektiva má dvě polohy: jedna pojednává o aktivitě Boží, druhá o aktivitě lidí. Výraz „bude vydán“ je tzv. pasivum divinum, neboli trpný rod, který vypovídá a skrytě jednajícím Bohu: „bude vydán“ znamená, že jej vydá Bůh. A Ježíš ví, že jej Hospodin vydá do rukou lidí a nijak se tomu nevzpouzí. Formule „Syn člověka bude vydán do rukou lidí“ je metafora pro popravu, pro násilnou smrt. Takové je Hospodinovo řízení událostí, taková je Hospodinova vůle.

S tím Ježíš žije, tomu se podřídil. Ale není to něco, co by skrýval ve svém srdci, co by si nechával jen pro sebe. Naopak. On to zveřejňuje. Ale nejen to. On své učedníky vyzývá, aby jeho slova nepřeslechli, aby naslouchali, aby do sebe uložili a dobře si zapamatovali, co s ním Bůh učiní a co na něm spáchají lidé. Ježíš chce, aby je tato skutečnost ovlivňovala. Proč mu ale záleží na tom, aby tuto skutečnost o Synu člověka věděli? Protože se jich to nějakým způsobem týká. Ježíš totiž o sobě mluví jako o Synu člověka. To je jednak apokalyptický termín pro mesiáše, jednak je to ale označení pro vzor, model, příklad. Syn, to je zástupce nové, budoucí generace, člověk budoucnosti, nový člověk. Mluví-li Ježíš o sobě jako o Synu člověka, pak svým učedníkům říká: budoucí člověk, neboli člověk s budoucností je pouze ten, kdo je veden Bohem, kdo následuje Ježíše, ale kdo bude také vydán do rukou lidských. Zde na zemi nečeká takového člověka nic dobrého. Dalo by se říci, že Ježíš tak vlastně své učedníky konfrontuje se dvěma přístupy: s přístupem Syna člověka a s přístupem lidí, do jejichž rukou bude Ježíš vydán, tj. lidí, kteří Ježíše zlikvidují, zbaví se jej. Ale to není zcela přesné: Ježíš své učedníky spíše instruuje, jak nebýt v pozici těchto lidí. Jediný způsob, jak v jejich pozici nebýt, je mít podíl na tom, co se děje Synu člověka. A to Ježíš učedníkům opakovaně staví před oči, když je podle Matoušova evangelia celkem pětkrát na své utrpení připravuje. Pětkrát důrazně mluví o svém utrpení a smrti. To znamená, že mu na tom, aby jeho učedníci pochopili a osvojili si hodnoty, jimiž žije, velmi záleží.

Mt 16,21-24 (M 8,31). Když si Petr bere Ježíše po jeho první předpovědi utrpení stranou a kárá jej, ukazuje, jak jsou Ježíšova slova o utrpení způsobeném náboženskými (zbožnými) lidmi pohoršující, provokativní a nepochopitelná. Nelze je racionálně zpracovat, ani akceptovat. Petr to, co Ježíš říká sám o sobě, neunesl. Ježíš jeho kárání odmítne a svou řeč radikalizuje, neboli ještě přitvrdí a vyhroť. Řekne, že utrpení se bude týkat také učedníků. To, co Ježíš předvádí, je styl života, který je pro jeho učedníky závazný a jediný možný.

Odezva druhé Ježíšovy předpovědi utrpení (Mt 17,22-23) je šokující. Po Ježíšových slovech se totiž jeho posluchači, tj. učedníci pohádají o to, kdo z nich je nejdůležitější. Ježíšova slova o tom, že je oběť, už jeho učedníky nezajímají. Žijí jinými hodnotami: svou vlastní důležitostí, slávou. Ježíš a jeho učedníci představují dva zcela rozdílné světy.

Ježíšova třetí¹ předpověď utrpení² je zařazena do zajímavého kontextu. Následuje po podobenství o dělnících na vinici, které končí zjištěním, jak obtížně akceptovatelná je skutečnost, že si Pán dělá to, co on uzná za vhodné a dobré. Po předpovědi utrpení pak následuje žádost synů Zebedeových. Znovu a ještě výrazněji se ukazuje kontrast s přirozeným náboženským myšlením učedníků. Jejich reakce je pragmatická a ukazuje, že z toho, co jim Ježíš říkal, nepochopili vůbec nic. Jejich reakce znova zjevuje hodnoty, které platí v jejich světě. Oni žijí něčím jiným, než Ježíš. Oni si chtějí v budoucnosti užívat. Po slovech o vzkříšení totiž projeví zájem o budoucí prebendy. Už nyní se starají, aby z toho všeho také něco měli, aby z toho měli nějaký užitek, prospěch. Je přece třeba využít příležitost. Na to Ježíš reaguje slovy o tom, že velký je jen ten, kdo je služebníkem a prvním je ten, kdo je „otrokem, tak jako Syn člověka nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé“ (Mt 20,22-28). Syn člověka je, jak je zde zřetelně vysloveno, model, vzor, následováníhodný příklad.

Naposled Ježíš předpovídá své utrpení při VP, kdy učedníkům ukazuje jeho smysl, efekt a současně je do tohoto dění vtahuje: láme chléb, o kterém prohlašuje, že je to jeho tělo a podává jim jej, aby jedli. Taktéž jim podává i kalich, aby pili. Tedy aby nalámané tělo dostali do sebe, aby měli v sobě toho, který se rozlámal. Jediný Lukáš³ zachycuje pokyn, který pak v 1 K 11,24 opakuje také Pavel: **činit to na jeho památku** (L 22,19). Pokyn, který dnes chápeme jen nábožensky, tedy praktikovat obřad a mít při něm povznášející náboženské zážitky. On však byl patrně zamýšlen jako vysvětlení Ježíšova gesta, doplnění předchozích Ježíšových slov o utrpení a vůbec smyslu jeho postoje, oběti a utrpení. Co tedy Ježíš požaduje činit na jeho památku? To z jeho slov vyplývá

¹ Počtvrté Ježíš mluví o utrpení, když říká, že Velikonoce je doba, kdy Syn člověka bude vydán, aby byl ukřižován (Mt 26,2). Nemluví zde však o vzkříšení.

² Mt 20,18-19, je stejně jako obě předchozí zakončena zprávou o vzkříšení, kterou L 9,44 nemá. U Marka (M 10,33-34) je Ježíšova předpověď utrpení reakcí na setkání s bohatým mládencem, tedy na slova o tom, že je třeba vzdávat se, opouštět, ztrácet a unést pronásledování.

³ L 22,14-20, srov. Mt 26,26-28. M 14,22-24.

poměrně zřetelně: přijmout s vděčností rozlámaný chléb, sníst jej, uvěřit jeho slovům „toto je mé tělo“ a po jeho vzoru vydávat se, sebe samého zmařit, ztratit svůj život pro Krista, neboli rozlámat se. Činit tedy neznámá rozlámat pokrm, ale rozlámat sebe. Účastníci VP nejsou jen diváci, zbožní konzumenti, ale vyznavači ponoření do všeho toho, co Bůh se Synem člověka činí. Vždyť církev, tedy společenství jeho následovníků, ctitelů a vyznavačů je přece jeho tělem, tělem, které se láme. Církev jsme my, kdo slyšíme a dobře si pamatujeme slova „Syn člověka bude vydán do rukou lidí“.

My, kdo se k tomuto muži hlásíme jako ke svému vzoru a vůdci, jsme jeho tělo, které se láme a má létat.

My, kdo nyní společně při VP budeme vyznávat, že jeho hodnoty jsou i našimi hodnotami, tedy že jeho styl života a perspektiva je pro nás určující.

My, kdo rozumíme, že Večeří Páně něco vyznáváme a demonstrujeme. Demonstrujeme, že lámání se je následováním Ježíše tak, jak to za nás dříve vyjádřil Pavel, když řekl: s Kristem jsem ukřižován. Nežiji již já, ale žije ve mně Kristus (Ga 2,20). Vyznejme proto skutečnost, že s Ježíšem sdílíme jeho hodnoty i nyní tím, že společně přistoupíme k Večeří Pánově, přijmeme chléb, o kterém Ježíš říká, že je jeho tělem a kalich, o kterém Ježíš říká, „toto jest má krev“. A důvěřujme, že jeho slova platí tak, jak byla řečena: nalámaný chléb, který pozřeme, bude v nás jeho tělem a víno bude v nás jeho krví proto, že to náš Pán řekl. Vždyť jsme přece jeho tělem.

Amen

AKTUÁLNĚ Z NAKLADATELSTVÍ ADVENT-ORION PRAHA duben 2011

Ludvík Švihálek

Vrabcova píseň o naději

Autor úspěšných titulů (Důvěřuj životu, Tajemství budoucnosti) se ve svých úvahách zamýšlí nad tím, co dává člověku naději. Po sokratovském způsobu pokládá čtrnáct otázek, kterými se obvykle nezabýváme, ale na které – ať vědomě či nevědomě – celý život hledáme odpovědi.

Toto tázání si neklade za cíl člověka znejistit, ale naopak nabídnout víru jako plně uspokojivou odpověď. Otázky jako „Vystačíme si s rozumem?“, „Kdy naděje a láska nejsou iluzí?“ nebo „Co dává člověku cenu?“ vybízejí k tomu, aby si člověk připustil, že víra v Boha, naděje a láska jsou hodnoty, se kterými stojí za to žít.

Tuhá vazba 13 × 20 cm, 152 stran

